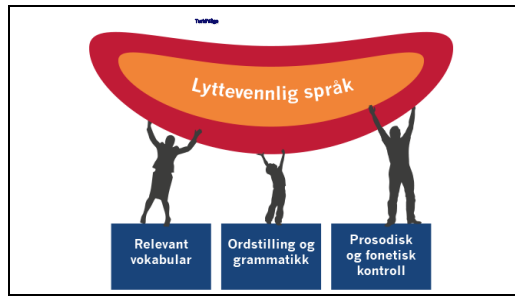

Lysbilde 1

Lysbilde 2

Hva er en lyttvevnligr uttale?

- Man oppfatter umiddelbart det som sies.
- Den som hører på, irriterer seg ikke.

The illustration shows two black silhouettes of human heads facing each other. The head on the left has a brain filled with chaotic, scribbled lines, representing a messy or unclear thought process. The head on the right has a brain with concentric circles, representing a clear or organized thought process. A thin white line connects the two heads, suggesting communication or the flow of information.

Lysbilde 3

Fra en deltaker:

Jeg skal lære uttale og prosodi når jeg er ferdig med vokabular og grammatikkdelen. Da skal jeg få ta i en spesiallærer på uttale.

Alt henger sammen!

Lysbilde 4

Lysbilde 5

Lysbilde 6

Hva gjør norsk norsk?

Hvordan klarer vi å forstå hverandre selv om vårt muntlige språk er så forskjellig på grunn av dialektene våre?

Lysbilde 7

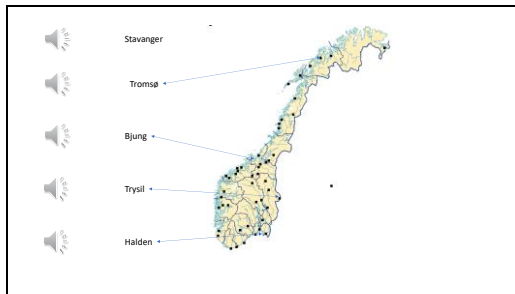

Lysbilde 8

Bokmål og nynorsk er det skriftlige norske språket
Dialektene er det muntlige norske språket

- Dialektene kan ligge nær eller langt fra skriftspråket.
- Dialektene har de lange lydene på samme plass.
- Det er dette som gjør at språket vårt er gjenkjennelig som det norske språket uavhengig av dialekt. Minste felles multiplum.

Lysbilde 9

Lysbilde 10

NoRdavinden og sOla kraNGlet om hveM av dem som var steRkest. Da kom det en manN gÅende med en vaRm frakk på seg.

De ble enige om at den som først kunne få manNen til å ta av seg fraKKen, skulle være steRkere enn den andre.

Lysbilde 11

Skjelettet i språket er uttalen.

- Vi må ha varigheten i den riktige stavelsen for å oppfatte det talte språket som norsk. Da kommuniserer vi på en lyttevennlig måte.
- Grunnen til uttaleproblem henger sammen med varighet og kompresjon. Hvis vi ikke klarer å holde lenge nok på lyden i stavelsen som inneholder meningen, vil ikke innholdet i ytringen forstås.

Lysbilde 12

Hvilken lyd er lang her?

Heimatpakken Kultimastering Velantilogi

Lysbilde 13

Hvilken lyd er lang her?

Hei-mat-pakken Heim-at-pakken	Kulti-mastering Kulti-maste-ring	Vel-antriologi Velanti-logi
Heimatpakken	Kultimastering	Velantilogi

Lysbilde 14

Hva må innlærere forstå av uttale på norsk?

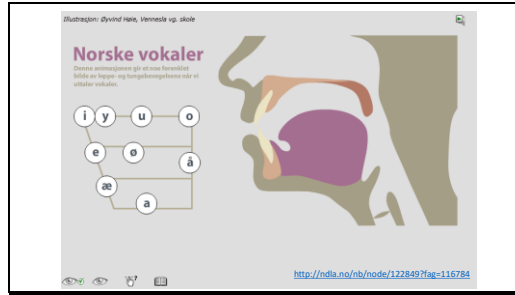
- Hva er mitt spesielle problem i forholdet til det fonetiske norske inventaret?
- Hvordan skal jeg klare å finne lydene som synger lengst.
- Hvordan skal jeg klare å snakke slik at man forstår meg? Hvordan er melodien?

Lysbilde 15

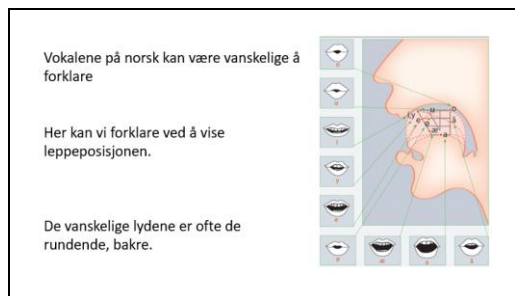
Det fonetiske inventaret

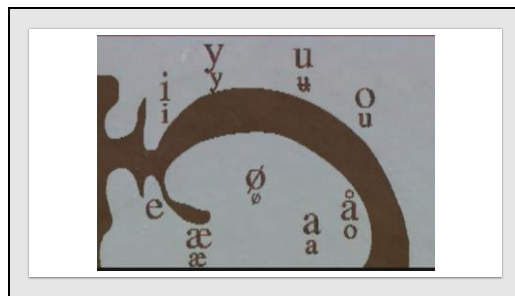
Lysbilde 19

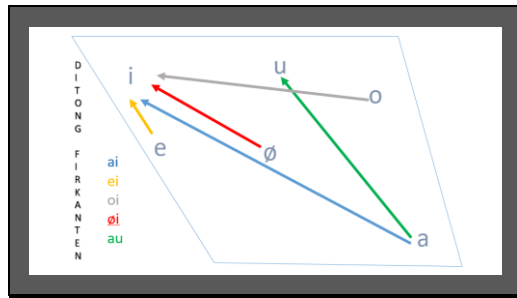
Lysbilde 20

Lysbilde 21

Lysbilde 22

Lysbilde 23

Konsonantene

- Konsonantsystem (vestnorsk har 17 konsonanter, nordnorsk og trøndersk har 27, mens østnorsk har 22)
- Hvilke konsonanter er vanskelige for våre deltakere?
- Eksplosjonslyder: p eller b, t eller d, k eller g (Her har vi ustemte og stemte)
- Nasale lyder: m, n og **ng (vanskeligste)**
- Forskjellen mellom r og l, n og j, v og b
- De ekstra konsonantlydene fra østnorsk

Lysbilde 24

Konsonantforbindelser i starten av ord

bj-, bl-, br-, dr-, fj-, fl-, fn-, fr-, gl-, gn-
gr-, kn-, kr-, kv-, pl-, pr-, sl-, sm-,
sn-, sp-, st-, sv-, tr-, vr-, skr-, spr-,
str-

Lysbilde 25

Konsonant-
forbindelser i
slutten av ord

- Hilst
- Fisk
- Skjelmskt,
- Falskt

Lysbilde 26

Konsonant-
forbindelser
inni ord

- Mange
- Folkelig
- Klatre
- Virkelig
- Heldigvis

Lysbilde 27

Fonetisk bevissthet tar tid

- Lytte ut og finne ord som starter med samme lyd.
- Lage rim.
- Stave navnene til hverandre. Hvilke bokstaver er vanskelige i navnene?
- Finne stavelsene i vanskelige ord.
- Stoppe opp ved vanskelige ord i tekster, og jobbe sammen /skrive dem på tavla.
- Flette uttaleproblemer inn i tekstgjennomgang og muntlig framføring.

Lysbilde 28

Quiz – Ordet ender på ustemt (k, p, t) eller stemt (g, b, d)

Ordet ender på d	Ordet ender på t	Ordet ender på b
Ordet ender på g	Ordet ender på k	Ordet ender på p

Lysbilde 29

Quiz – Læreren leser ordene. Deltakerne setter inn nummeret på ordet som leses.

Ordet starter med v	Ordet starter med f	Ordet starter med b
Ordet starter med l	Ordet starter med n	Ordet starter med j

Lysbilde 30

Morsmålet forstyrrer uttalen på norsk

distaltatiske språk som thai og vietnamesisk, hindi og mandarin, mangler trykket bokstaven k.

www.theodora.com/maps

Lysbilde 31

LYTT!
Hvilke bokstaver varer lengre?

Vær stille! Lytt til stillheten og varigheten i setningene.
Jeg spiser knekkebrød med sukker på.
Ingen vet hvor haren hopper.
Han ligger oppe og sover.

Lysbilde 32

Vær stille! Lytt til stillheten og **varigheten** i setningene.
Jeg spiser knekkebrød med **sukker** på.
Ingen vet hvor haren hopper.
Han ligger oppe og sover.

Lysbilde 33

Hjelpemidler for å uttrykke varighet i språklyd

- Strikk som markerer varigheten i en lyd.
- Vær stille! Lytt til stillheten og varigheten i setningene.
- Jeg spiser knekkebrød med sukker på.
- Ingen vet hvor haren hopper.
- Han ligger oppe og sover.

Lysbilde 34

Bruk kroppen!

- Knefall
- Sleng ut armen
- Dra i en strikk

- Klapp
- Marsj, gå etter rytmen
- Dans

Lysbilde 35

Hjelpemidler for å uttrykke varighet i pauser

'Skihopp' som markerer pausen som må vare for at ordet skal bli riktig oppfattet.

Vær stille! Lytt til stillheten og varigheten i setningene.

Jeg spiser knekkebrød med sukker på.

Ingen vet hvor haren hopper.

Han ligger oppe og sover.

Lysbilde 36

Metoder til å mestre vokalene

- Sanger / kor / RAP som har fokus på spesifikke lyder.
- Differensiering – Hører du forskjellen mellom lydene?
 - gjennom minimale par
 - Parlesning
- Responder til en bestemt lyd gjennom for eksempel å reise seg når lyden opptrer i en tekst.

Lysbilde 37

**Hør etter
i-lyden**

Lille Trille satt på hylle
Lille Trille ramlet ned
Ingen mann i dette land
Lille Trille fikse kan

Lysbilde 38

Vokaler i det norske språket.

• Hvem banker? sa Per Anker.	A
• Det er min kone, sa Per Lone	O
• Hva vil hun? sa Per Lund.	U
• Kjøpe løk, sa Per Høk.	Ø
• Og hvor mange? sa Per Lange.	A
• En, to, tre, fire, sa Per Lire.	I
• Ikke flere? sa Per Lere.	E

• [Lysbilde 38](#)
• [Lysbilde 38 \(med lyd\)](#)
• [Lysbilde 38 \(med tekst\)](#)

Lysbilde 39

Metoder for å
mestre
diftonger

- Vis og forklar deltakerne diftongfirkanten.
- Syng sanger med diftonger.
- Minimale par øvelser.
- Parlesing der den som lytter skal skrive opp diftongene i teksten.

Lysbilde 40

Diftongsangen

AI	AU	EI
1. En dag da gjeken gal i mål så laget vi en eplepal. Refreng: Eppel peppel pirum parum eppel peppel pirum puff	1. Engang var det en liten sau som beitet på en stor, grønn haug. Eppel peppel pirum parum eppel peppel pirum puff	1. Hei hei på deg! Sa du til meg. Men da så jeg en annen vei. Eppel peppel pirum parum eppel peppel pirum puff
1. Så laget vi en eplepal og dro med den til byens kai.	1. Den beitet på en stor, grønn haug. Men så kome det en ny fin sau.	1. Ja, da så jeg en annen vei, men du var jammen kjekk og grei.
1. Vi dro med den til byens kai og ga den til en sulften hai.	1. Men så kom det en ny, fin sau. Da ble det plutselig bare sjau.	1. Ja, du var jammen kjekk og grei. Så derfor sa jeg hei til deg.

Lysbilde 41

Nord-lia Lang flåt-veien Tasta-gaten Ær fugl-veien Madla-krossen Auglend-bakken Gosen-høyden Hog nes-gata Husa bø-åkeren Karl minnes-gata Asylgata	Metoder for å mestre konsonanter og sammensatte ord <ul style="list-style-type: none">• Bruk adressene i klassen.• Her finnes de fleste konsonantene og konsonantforbindelsene.• Her finnes også sammensatte ord.
--	--

Lysbilde 42

Nord-lia Lang flåt-veien Tasta-gaten Ær fugl-veien Madla-krossen Auglend-bakken Gosen-høyden Hog nes-gata Husa bø-åkeren Karl minnes-gata Asylgata	Hvor er den lange lyden i disse ordene?
--	---

Lysbilde 43

25% av ordene i en vanlig tekst er sammensatte ord

Nesten alle adressene i en klasse er sammensatte ord.

Bruk tid på vanskelige konsonantforbindelser i tekstene.
Bruk tid på sammensatte ord i tekstene.

Lysbilde 44

Lengdediktat

X	xx	xxx	xxxx	xxxxx
Trykk på første stavelse	Trykk på andre stavelse	Trykk på tredje stavelse	Trykk på fjerde stavelse	Trykk på femte stavelse

Lysbilde 45

Lengdediktat

X	xx	xxx	xxxx	xxxxx
Trykk på første stavelse	Trykk på andre stavelse	Trykk på tredje stavelse	Trykk på fjerde stavelse	Trykk på femte stavelse
Chi-le Xx Ami-rika xxx	Algeri-e xx	Venezu-E-la xxxxx	Sierra LeO-ne	
Bel-gia Xxx AustrA-ilia xxx	KamerU-n xxx	GuatemA-la xxxxx	xxxxxx	
Bal-s-ria Xxx EurO-pa xxx	MascambIQUe xxx	ParaguAY xxx		
gS-terrike Xxxx Brasi-l xx	MyanmAr xxx	Saudi-ArA-bia xxxxxx		
Calv-ada Xxx BulgA-ria xxx				

Lysbilde 46

Hvordan angripe en tekst?
Korlesing med fokus på de lange lydene.

Finn ordene som bærer meningen.
Hvilken lyd (fonem) hører du best i disse ordene?
Hvilken lyd (fonem) er lang?
(eventuelt – er det en pause i ordet?)

På Vestlandet er det høye, bratte fjell og mange lange fjorder.
En av disse fjordene er Sognefjorden.
Den er 200 kilometer lang og 1300 meter dyp.
I Nord-Norge kan man se midnattssola.
Om sommeren er det lyst både natt og dag.
og i pent vær kan man se sola midt på natta.

Lysbilde 47

*På Vestlandet er det høye, bratte fjell
og mange lange fjorder.
En av disse fjordene er Sognefjorden.
Den er tohundre kilometer lang
og tretten hundre meter dyp.
I Nord-Norge kan man se midnattssola.
Om sommeren er det lyst både natt og dag,
og i pent vær kan man se sola midt på natta.*

Lysbilde 48

Vanskelige ord å uttale

Vanskelige ord å uttale	Hvilken lyd er lang?	Oversatt til morsmålet
Vestlandet		
høye		
mange		
lyst		
midnattssola		

Lysbilde 49

RAP = Rhythm and poetry

Vestlandet er festlandet
med høye, bratte fjell
Vestlandet er festlandet
med mange lange fjorder;
Sognefjorden, Lysefjorden,
Boknafjorden og Ryfylke.
Strender, daler, fosser, elver,
Vestlandet har alt.

Lysbilde 50

Lære språket gjennom digitale verktøy

- Lytt til tekstene i tekstboka
- Mobiltelefon
- You Tube
- Spotify
- Powerpoint

Lysbilde 51

Lære språket gjennom digitale verktøy:
Mobiltelefon

- Bruk google translate i timene – med uttale av ordet.
- Sendt talemeldinger til hverandre. Du skal invitere til middag.
- Hjemmeleke – Taleopptak. Her kan de ta opp egen tale og sammenligne.
- Læreren leser inn vanskelige ord for k
jobber med lyder hjemme.

Lysbilde 52

Voksenmetodikk

- Som voksen lærer vi kun det vi anser som nødvendig.
- Voksne innlærere må bli gjort oppmerksom på følgende:
- Jo mer aktiv man er, dess fortere lærer man et språk
 - For å lære å snakke et språk må du snakke med noen.
 - For å lære et språk må du lytte på en aktiv måte.

Læreren er rollemodell. Hun eller han setter fokus.
Jo mer vekt det legges på uttaledelen, jo viktigere rolle spiller uttalen og jo mer energi legges ned på uttaledelen.

Lysbilde 53

Hva må vi huske?

- Jeg må ha tålmodighet og entusiasme for uttaleundervisningen.
- Jeg må forstå hvor alvorlig dette er for at deltakerne integreres og hjelpes inn i samfunnet vårt.
- Jeg må kunne vise hvor de vanskelige vokalene, diftongene og konsonantforbindelsene produseres og følge opp deltakerne som har problemer med å snakke lyttevennlig.
- Jeg må få fram hvor viktig **varighet av de lange lydene** er for et lyttevennlig språk.
- Norsk uttale er vanskelig og må terpes på fra første time.
Det som er viktig for læreren, er viktig for innlæreren. Læreren er rollemodell. Hun eller han setter fokus. Jo mer vekt det legges på uttaledelen, jo viktigere rolle spiller uttalen og jo mer energi legges ned på uttaledelen.
